

15 - A - R
prof. dr Henryka Świątkowskiego

KOMISJA KODYFIKACYJNA

PODKOMISJA PRAWA O STOSUNKACH
Z POKREWIEŃSTWA I OPIEKI.

ZESZYT 2.

I.

P R O J E K T

PRAWA O STOSUNKACH RODZICÓW I DZIECI
wraz z przepisami o zdolności do działań prawnych

II.

P R O J E K T

PRZEPISÓW O URZĘDZIE OPIEKUŃCZYM

UCHWALONE W PIERWSZYM CZYTANIU PRZEZ
PODKOMISJĘ PRAWA O STOSUNKACH Z POKREWIEŃSTWA I OPIEKI
KOMISJI KODYFIKACYJNEJ

WARSZAWA — 1938

KOMISJA KODYFIKACYJNA

PODKOMISJA PRAWA O STOSUNKACH
Z POKREWIEŃSTWA I OPIEKI.

ZESZYT 2.

I.

P R O J E K T

PRAWA O STOSUNKACH RODZICÓW I DZIECI
wraz z przepisami o zdolności do działań prawnych

II.

P R O J E K T

PRZEPISÓW O URZĘDZIE OPIEKUŃCZYM

UCHWALONE W PIERWSZYM CZYTANIU PRZEZ
PODKOMISJĘ PRAWA O STOSUNKACH Z POKREWIEŃSTWA I OPIEKI
KOMISJI KODYFIKACYJNEJ

WARSZAWA — 1938

325560

325560

Drukarnia Państwowa nr 99021. 25.V.38. 2000.

2005-Dk-61/6

105

Celem opracowania projektu prawa o stosunkach z pokrewieństwa i opieki, Prezydium Komisji Kodyfikacyjnej w myśl art. 9 regulaminu utworzyło podkomisję, do której powołani zostali: sędzia S. N. Wacław Miszewski — przewodniczący, prof. Roman Longchamps de Berier — zastępca przewodniczącego, prof. Stanisław Gołąb — referent działu o pokrewieństwie, prof. Karol Lutostański — referent działu o opiece, prof. Władysław Abraham i notariusz Jan Sławski.

Prace podkomisji, w których brał stały udział prezydent Komisji Bolesław Pohorecki, rozpoczęły się 26 października 1934 i trwały do 21 maja 1938. W ciągu tego okresu odbyło się posiedzeń 164.

Podkomisja podjęła przede wszystkim pierwszą część włożonego na nią zadania, a mianowicie opracowanie projektu o stosunkach, wynikających z pokrewieństwa.

Podstawą obrad był „Projekt działu polskiego kodesu cywilnego o stosunkach prawnych rodziców i dzieci”, przedstawiony przez prof. Stanisława Gołąba, jako referenta. Projekt ten wraz z przytoczeniem założeń, na których oparł się autor, ogłoszony był drukiem w r. 1934. *) Wywołał on zainte-

---

*) Wydawn. „Komisja Kodyfikacyjna”, Podkomisja prawa o stosunkach z pokrewieństwa i opieki, zesz. 1, og. zb. Nr 84.

resowanie w sferach prawniczych oraz wśród organizacji społecznych, mających styczność z zagadnieniem sytuacji prawnej dziecka. Komisja Kodyfikacyjna otrzymała od poszczególnych osób i od organizacji szereg pism, bądź obejmujących niektóre zagadnienia, bądź zawierających uwagi i spostrzeżenia co do całego projektu. Należy tu podkreślić, że największe zainteresowanie wywołała kwestia sytuacji prawnej dziecka, urodzonego poza małżeństwem, a w związku z tym zagadnienie stosunków prawnych między rodzicami, nie połączonymi węzłem małżeńskim.

W toku obrad podkomisji wyłoniła się potrzeba opracowania również jednolitych dla całego Państwa przepisów, regulujących kwestię pełnoletności i zdolności do działań prawnych. Aczkolwiek temat ten ze względu na systematykę należy raczej do części ogólnej kodeksu cywilnego, musiał być jednak objęty pracami podkomisji z uwagi na jego bliski związek z normami, dotyczącymi władzy rodzicielskiej i sytuacji prawnej dziecka w czasie małoletności. Projekt wstępny w tej materii opracowany został przez prof. Stanisława Gołęba.

Wreszcie, podkomisja zajęła się sprawą organizacji państwowej władzy opiekuńczej, której działalność według projektu będzie miała dość znaczny wpływ na ukształtowanie stosunków między rodzicami a dziećmi. Projekt wstępny przepisów o urzędzie opiekuńczym jako państwowej władzy opiekuńczej przygotował również prof. Gołęb. Przepisy te dostosowane są przeważnie do projektu o stosunkach między rodzicami a dziećmi. Wszakże zakres działania urzędów opiekuńczych obejmie z natury rzeczy nie tylko te stosunki, lecz także stosunki, dotyczące opieki nad dziećmi, nie pozostającymi pod władzą rodzicielską, oraz nad osobami ubezwłasnowolnionymi. Projekt przepisów o urzędzie opiekuńczym w niektórych artykułach wspomina o opiece. Normy te po opracowaniu prawa materialnego o opiece będą wymagały, naturalnie, pewnego uzupełnienia.

W wyniku swych prac podkomisja 20 — 21 maja 1938 uchwaliła *w pierwszym czytaniu*:

1) projekt prawa o stosunkach rodziców i dzieci wraz z przepisami o zdolności do działań prawnych, składający się z dwóch tytułów, z których pierwszy (art. 1 — 16) normuje zdolność do działań prawnych, drugi zaś (art. 17 — 123) obejmuje stosunki z pokrewieństwa oraz przysposobienie,

2) projekt przepisów o urzędzie opiekuńczym, normujących ustrój urzędu opiekuńczego i tryb postępowania.

Przepisy przejściowe i wprowadzające do obu projektów opracowane będą przy drugim czytaniu.

I.

PROJEKT

PRAWA O STOSUNKACH RODZICÓW I DZIECI
wraz z przepisami o zdolności do działań prawnych.

TYTUŁ I

ZDOLNOŚĆ DO DZIAŁAŃ PRAWNYCH.

Art. 1. W granicach ustawy każdy ma zdolność prawną; może mieć prawa i obowiązki prawne.

Art. 2. § 1. Pełną zdolność do działań prawnych ma pełnoletni. Pełnoletność osiąga się w dniu ukończenia dwudziestu jeden lat życia.

§ 2. Małoletni ma ograniczoną zdolność do działań prawnych.

Art. 3. § 1. W czynnościach prawnych zastępuje małoletniego jego przedstawiciel ustawowy.

§ 2. Małoletni może sam zaciągnąć zobowiązanie lub rozporządzić majątkiem przez czynność, na którą wyrazi zgodę przedstawiciel ustawowy. Bez jego zgody może nabywać prawa pod tytułem darmym.

§ 3. Za szkodę, wyrządzoną czynem niedozwolonym, małoletni odpowiada według postanowień kodeksu zobowiązań.

Art. 4. Zezwolenie państwowej władzy opiekuńczej wymagane jest do następujących czynności prawnych, dotyczących małoletniego:

- 1) do zbywania i obciążania nieruchomości,
- 2) do zaciągania pożyczek i wekslowych zobowiązań,
- 3) do czynienia darowizn i zrzekania się (odrzucania) spadków,
- 4) do zawierania ugód,
- 5) do zawierania umów dzierżawy nieruchomości lub przedsiębiorstwa na czas dłuższy niż lat sześć, tudzież umów najmu lub dzierżawy, jeżeli stosunek umowny ma trwać po dośściu małoletniego do pełnoletności,
- 6) do udzielania poręczeń lub przejmowania cudzych długów.

Art. 5. § 1. Zezwolenie państwowej władzy opiekuńczej wymagane jest również do czynności prawnych między małoletnim a jego przedstawicielem ustawowym albo między małoletnim a osobą trzecią na rzecz przedstawiciela, jeżeli czynność pociąga za sobą zobowiązanie małoletniego albo rozporządzenie jego majątkiem.

§ 2. Przy takiej czynności przedstawicielem małoletniego jest kurator, ustanowiony przez państwową władzę opiekuńczą.

Art. 6. Małoletni może bez zezwolenia przedstawiciela ustawowego rozporządzać swoim zarobkiem oraz majątkiem danym mu za zgodą przedstawiciela ustawowego do swobodnego użytku.

Art. 7. § 1. Małoletni może sam zobowiązywać się do pracy za wynagrodzeniem i podejmować czynności prawne, wynikające z takiej umowy.

§ 2. Jednak przedstawiciel ustawowy może przez zawiadomienie strony drugiej rozwiązać umowę, jeżeli na jej zawarcie nie wyraził swej zgody.

§ 3. Gdy odmowa zgody sprzeciwia się dobru małoletniego, zezwolenia na zawarcie umowy może udzielić państwowa władza opiekuńcza.

Art. 8. § 1. Umowę o naukę zawodową małoletniego zawiera przedstawiciel ustawy.

§ 2. Małoletni z ukończeniem lat osiemnastu może sam zawrzeć taką umowę. Jednak przedstawiciel ustawy może ją rozwiązać przez zawiadomienie strony drugiej. Jeżeli przedstawicielem ustawowym nie jest ojciec albo matka małoletniego, należy uzyskać zezwolenie państwowej władzy opiekuńczej na rozwiązanie umowy.

Art. 9. § 1. Rodzice, sprawujący władzę rodzicielską, mogą upoważnić małoletniego do założenia i prowadzenia własnego gospodarstwa lub przedsiębiorstwa. Wówczas małoletni ma zdolność do działań prawnych, związanych z prowadzeniem tego gospodarstwa lub przedsiębiorstwa z wyłączeniem jednak czynności prawnych, do których wymagane jest zezwolenie państwowej władzy opiekuńczej.

§ 2. Jeżeli przedstawicielem ustawowym małoletniego nie jest jego ojciec lub matka, należy uzyskać zezwolenie państwowej władzy opiekuńczej.

Art. 10. § 1. Małoletni, który ukończył lat osiemnaście, może być upełnoletniony na wniosek obojga rodziców, albo tego z nich, które samo sprawuje władzę rodzicielską.

§ 2. Jeżeli małoletni nie pozostaje pod władzą rodzicielską, wniosek o upełnoletnienie może zgłosić opiekun. Może również to uczynić sam małoletni, jeżeli opiekun odmówił zgłoszenia wniosku.

Art. 11. § 1. O wniosku rozstrzyga państwowa władza opiekuńcza po wysłuchaniu małoletniego i przeprowadzeniu dochodzenia.

§ 2. Jeżeli wniosek zgłosił małoletni, państwowa władza opiekuńcza wysłucha również opiekuna.

Art. 12. Przez zawarcie związku małżeńskiego małoletni zostaje upełnoletniony.

Art. 13. Sąd w trybie postępowania niespornego może ubezwłasnowolnić całkowicie osobę, która wskutek choroby umysłowej lub niedorozwoju umysłowego nie jest zdolna do prowadzenia swoich spraw.

Art. 14. § 1. W tym samym trybie sąd może ubezwłasnowolnić częściowo osobę, która potrzebuje ochrony z powodu choroby umysłowej lub niedorozwoju umysłowego, jednak nie w tym stopniu, aby zachodziła potrzeba ubezwłasnowolnienia całkowitego.

§ 2. Częściowe ubezwłasnowolnienie może być również wyrzeczone z powodu marnotrawstwa, nałogowego pijaństwa lub narkomanii.

§ 3. Ubezwłasnowolnienie częściowe dopuszczalne jest tylko wówczas, gdy osoby te narażają siebie lub rodzinę na niebezpieczeństwo niedostatku.

Art. 15. Ubezwłasnowolniony całkowicie nie ma zdolności do działań prawnych. W czynnościach prawnych zastępuje go przedstawiciel ustawy.

Art. 16. § 1. Częściowo ubezwłasnowolniony ma ograniczoną zdolność do działań prawnych. Nie może on bez zgody doradcy, ustanowionego przez sąd, zaciągać zobowiązań przez czynności prawne ani rozporządzać swym majątkiem. Nadto potrzeba zezwolenia państwowej władzy opiekuńczej do tych czynności prawnych, do których zezwolenie to wymagane jest według przepisów o zdolności do działań prawnych małoletniego.

§ 2. Poza tym stosuje się odpowiednio przepisy o rozporządzaniu majątkiem przez samego małoletniego i o zawieraniu przez niego umów o pracę lub naukę zawodową. Jednak doradca nie jest uprawniony do rozwiązywania tych umów.

TYTUŁ II.

R O D Z I C E I D Z I E C I.

DZIAŁ I.

DZIECI Z MAŁŻENSTWA.

R o z d z i a ł I.

Pochodzenie z małżeństwa.

Art. 17. Dziecko, które urodziło się w czasie trwania małżeństwa albo przed upływem trzystu dni od jego rozwiązania

lub od prawnego rozłączenia małżonków, ma za sobą domniemanie urodzenia z małżeństwa.

Art. 18. § 1. Mąż matki może zaprzeczyć urodzenie dziecka z małżeństwa w ciągu trzech miesięcy od uzyskania wiadomości o jego urodzeniu. Bieg tego terminu wstrzymuje się, jeżeli uprawniony do zaprzeczenia doznał przeszkody wskutek siły wyższej.

§ 2. Zaprzeczenie może być oparte tylko na tym, że zachodziło oczywiste niepodobieństwo, aby mąż mógł być ojcem dziecka. Jednak, gdy dziecko urodziło się przed dwieście trzydziestym dniem od zawarcia małżeństwa, wystarcza samo zaprzeczenie, jeżeli nie będzie uprawdopodobnione, że mąż obcował z matką dziecka w okresie poczęcia.

Art. 19. Mąż nie może zaprzeczyć urodzenia dziecka z małżeństwa, jeżeli je w jakikolwiek sposób uznał za swoje lub gdy w chwili zawierania związku małżeńskiego wiedział o ciąży matki.

Art. 20. Zaprzeczenia dokonywa się drogą powództwa przeciwko dziecku i matce lub przeciw jednej z tych osób, jeżeli druga nie żyje.

Art. 21. Zaprzeczenie nie jest dozwolone, jeżeli ani dziecko, ani matka już nie żyją.

Art. 22. § 1. Mąż częściowo ubezwłasnowolniony może zaprzeczyć urodzenie dziecka z małżeństwa bez zgody doradcy.

§ 2. W imieniu męża ubezwłasnowolnionego całkowicie z powodu choroby umysłowej, w którą popadł przed upływem terminu do zaprzeczenia, może wytoczyć powództwo jego przedstawiciel ustawowy w ciągu trzech miesięcy od daty swego ustanowienia, a gdy o urodzeniu dziecka dowiedział się później — od daty otrzymania wiadomości. Jeżeli przedstawiciel ustawowy tego nie uczynił, mąż może po ustaniu niezdolności sam zaprzeczyć urodzenie dziecka z małżeństwa; termin do wytoczenia powództwa liczy się wówczas od ustania niezdolności do działań prawnych.

Art. 23. W razie śmierci męża przed upływem terminu do zaprzeczenia może osoba, uprawniona do dziedziczenia po nim

obok lub zamiast dziecka, zaprzeczyć jego urodzenie z małżeństwa w ciągu trzech miesięcy od daty śmierci męża lub od daty postanowienia sądu o uznaniu go za zmarłego, a jeżeli o urodzeniu dziecka dowiedziała się później — w ciągu trzech miesięcy od otrzymania wiadomości.

Art. 24. § 1. Po upływie terminu zaprzeczenie jest dopuszczalne tylko wówczas, gdy zaniechanie zaprzeczenia albo uznanie dziecka przez męża za swoje spowodowane zostało podstępem.

§ 2. Pozew wnosi się w tych przypadkach w ciągu trzech miesięcy od wykrycia podstępu.

Art. 25. § 1. Dziecko może nie później niż przed upływem sześciu miesięcy od uzyskania pełnoletności zaprzeczyć w drodze powództwa swoje urodzenie z małżeństwa.

§ 2. Pozew wnosi się przeciwko mężowi matki, a gdy on już nie żyje lub jest nieznany z miejsca pobytu, przeciwko kuratorowi, ustanowionemu przez państwową władzę opiekuńczą dla obrony urodzenia dziecka z małżeństwa.

Art. 26. Do wytoczenia powództwa przez dziecko potrzeba zgody matki, jeżeli jeszcze żyje. Zgoda musi być stwierdzona dokumentem dołączonym do pozwu. Dziecko małoletnie musi mieć nadto zezwolenie państwowej władzy opiekuńczej na wytoczenie powództwa.

Art. 27. § 1. Dziecko, zrodzone przed zawarciem związku małżeńskiego swych rodziców, jest uważane wskutek zawarcia tego związku za dziecko z małżeństwa. Nie uwłacza to jednak prawom, przez osoby trzecie już przedtem nabytym.

§ 2. Korzystają z tego również zstępni dziecka, nawet gdyby ono zmarło przed zawarciem związku małżeńskiego swych rodziców.

Art. 28. § 1. Dziecko z małżeństwa unieważnionego uważane jest za dziecko z małżeństwa ważnego.

§ 2. Niezależnie od tego sąd, orzekając unieważnienie, postąpi, jak przy orzeczeniu rozłączenia małżonków, w sprawie powierzenia dziecka, dozoru nad nim, utrzymywania z nim stosunków oraz udziału rodziców w ciężarze jego utrzymania.

R o z d z i a ł II.

Zrównanie z dziećmi z małżeństwa.

Art. 29. § 1. Postanowieniem państwowej władzy opiekuńczej dziecko pozamałżeńskie może być zrównane z dzieckiem z małżeństwa:

- 1) na wniosek obojga rodziców,
- 2) na wniosek ojca, jeżeli matka już nie żyje lub nie jest w możności złożenia oświadczenia,
- 3) na wniosek matki, jeżeli ojcem był jej narzeczony, który już nie żyje,
- 4) na wniosek dziecka, zrodzonego z narzeczonych, którzy już nie żyją.

§ 2. Na zrównanie na wniosek rodziców lub jednego z nich wymagana jest zgoda dziecka, jeżeli jest pełnoletnie. Jeżeli ukończyło osiemnaście lat, powinno być wysłuchane.

§ 3. Na zrównanie wymagana jest także zgoda współmałżonka ojca i matki, pozostającego we wspólności małżeńskiej i zdolnego do działań prawnych.

Art. 30. Zrównanie nie jest dozwolone, jeżeli rodzice nie mogą lub nie mogli zawrzeć małżeństwa z powodu pokrewieństwa lub powinowactwa.

Art. 31. Państwowa władza opiekuńcza może odmówić zrównania z ważnych przyczyn, a zwłaszcza gdy mogłoby ono wywołać zgorszenie publiczne.

Art. 32. Postanowienie państwowej władzy opiekuńczej o zrównaniu odnosi skutek, jeżeli będzie zatwierdzone przez sąd apelacyjny.

Art. 33. Zrównanie nie uwłacza prawom, nabytym już przedtem przez osoby trzecie.

R o z d z i a ł III.

Stanowisko prawne dzieci z małżeństwa.

Oddział 1.

Przepisy ogólne.

Art. 34. Rodzice i dzieci obowiązani są wspierać się wzajemnie.

Art. 35. Dzieci urodzone z małżeństwa noszą nazwisko ojca.

Art. 36. § 1. Rodzice ponoszą ciężary, związane z wychowaniem dzieci. Obowiązek utrzymania dziecka ciąży na rodzicach aż do uzyskania przez dziecko możliwości samodzielnego utrzymania się.

§ 2. Dziecko, które pozostaje we wspólności rodzinnej na utrzymaniu rodziców, ma obowiązek świadczenia odpowiednich usług we wspólnym gospodarstwie.

Art. 37. § 1. Rodzice mają obowiązek, w granicach swej możliwości, dania dziecku wyposażenia w razie zawarcia przez nie związku małżeńskiego lub założenia własnego gospodarstwa.

§ 2. Rodzice mogą jednak odmówić wyposażenia, jeżeli dziecko dopuściło się ciężkiego naruszenia obowiązków rodzinnych, albo gdy zawarło związek małżeński wbrew woli rodziców.

§ 3. Dochodzenie wyposażenia w drodze sądowej nie jest dopuszczalne.

Oddział 2.

Władza rodzicielska w ogólności.

Art. 38. § 1. Małżonkowie sprawują wspólnie władzę rodzicielską.

§ 2. Obowiązkiem rodziców jest sprawować władzę rodzicielską tak, jak tego dobro dzieci i interes społeczeństwa wymaga.

Art. 39. Nad dzieckiem, zrównanym postanowieniem państwowej władzy opiekuńczej z dzieckiem z małżeństwa, władza rodzicielska należy do tego z rodziców, któremu będzie powierzona przez państwową władzę opiekuńczą.

Art. 40. § 1. W razie śmierci małżonka lub utraty przezeń zdolności do działań prawnych, władzę rodzicielską sprawuje drugie z małżonków.

§ 2. W przypadkach rozwodu, rozłączenia lub unieważnienia małżeństwa, władza rodzicielska przypada temu małżonkowi, któremu prawnie powierzono dziecko.

§ 3. Sąd oznaczy na wniosek zakres uprawnień drugiego z małżonków.

Art. 41. Każde z rodziców jest w zakresie swej władzy rodzicielskiej przedstawicielem ustawowym dziecka. W razie sprzeczności między interesem dziecka a rodziców, lub między interesami dzieci, państwowa władza opiekuńcza ustanowi kuratora dla ochrony praw dziecka.

Art. 42. Władza rodzicielska ustaje z pełnoletnością lub upelnolenieniem dziecka.

Oddział 3.

Władza rodzicielska w stosunku do osoby dziecka.

Art. 43. Rodzice kierują wychowaniem dzieci. Obowiązani są przysposobić je do zawodu, odpowiednio do swej możliwości, z uwzględnieniem fizycznych i duchowych właściwości i skłonności dzieci.

Art. 44. § 1. Dziecko winno rodzicom posłuszeństwo, dopóki pozostaje pod ich władzą.

§ 2. Rodzice mogą karcić dzieci, będące pod ich władzą, jednak bez szkody dla ich zdrowia fizycznego lub moralnego i w granicach wskazanych celem wychowania.

Art. 45. § 1. Rodzice mają prawo żądać wydania dzieci, pozostających pod władzą rodzicielską, od osób nieuprawnionych do ich zatrzymania.

§ 2. Przy poszukiwaniu dzieci zaginionych rodzice mogą żądać pomocy władz publicznych.

Art. 46. § 1. Jeżeli rodzice są jednego wyznania religijnego, dziecko ma być wychowywane w tym wyznaniu.

§ 2. Rodzice różnych wyznań postanowią, w którym z tych wyznań dzieci mają być wychowywane. W braku zgody między rodzicami, synowie będą wychowani w religii ojca, a córki — w religii matki.

§ 3. Samo dziecko może zmienić wyznanie po osiągnięciu lat osiemnastu.

Oddział 4.

Władza rodzicielska w stosunku do majątku dziecka.

Art. 47. § 1. Rodzice zarządzają majątkiem dziecka, nad którym wykonywają władzę rodzicielską. W razie niezgodności rodziców co do zarządzania majątkiem dziecka decyduje ojciec.

§ 2. W czasie sprawowania tej władzy nie są oni obowiązani do składania rachunków z zarządu, co jednak nie uwłacza prawu państwowej władzy opiekuńczej do wkroczenia, jeżeli działają na szkodę dziecka.

§ 3. Rodzice winni wykonywać zarząd zgodnie z zasadami prawidłowej gospodarki.

Art. 48. Państwowa władza opiekuńcza wyznaczy zarządcę w przypadku, gdy rodzice nie mogą sprawować zarządu, albo w stosunku do majątku, który dziecko otrzymało z wyłączeniem zarządu rodziców.

Art. 49. § 1. Rodzice mają prawo pobierania pożytków z majątku dziecka w czasie wykonywania władzy rodzicielskiej.

§ 2. Czysty dochód z tego majątku ma być przede wszystkim obracany na wychowanie i utrzymanie dziecka i jego rodzeństwa, którego utrzymanie jest obowiązkiem rodziców.

§ 3. Rodzicom przypada reszta dochodu w stosunku, w jakim każde z nich ma ponosić ciężary utrzymania rodziny.

Art. 50. § 1. Prawo rodziców do pobierania pożytków jest niezbywalne i nie podlega egzekucji.

§ 2. Część dochodu, przeznaczona na utrzymanie i wychowanie dziecka i jego rodzeństwa, nie podlega egzekucji na rzecz wierzycieli rodziców.

§ 3. Wierzyciele dziecka mogą domagać się zaspokojenia bez względu na prawo pobierania pożytków przez rodziców.

Art. 51. § 1. Rodzice nie mają prawa pobierania pożytków z majątku zarobionego przez dziecko ani z majątku danego mu za zgodą przedstawiciela ustawowego do swobodnego użytku.

§ 2. Dziecko, pozostające we wspólności rodzinnej, obowiązane jest w razie potrzeby przyczyniać się do ciężarów utrzymania rodziny.

§ 3. Rodzice mogą wystąpić do państwowej władzy opiekuńczej z żądaniem polecenia pracodawcy, aby im wprost wypłacał odpowiednią część zarobku małoletniego. Zapłata, dokonana wbrew temu nakazowi, nie zwalnia pracodawcy od uiszczenia do rąk rodziców.

Art. 52. § 1. W razie śmierci jednego z małżonków, unieważnienia małżeństwa, rozłączenia lub rozwodu, tudzież na żądanie państwowej władzy opiekuńczej w innych ważnych przypadkach, małżonek, który sprawuje władzę rodzicielską nad dzieckiem, ma obowiązek przedłożenia inwentarza majątku dziecka i donoszenia o ważniejszych zmianach w stanie tego majątku.

§ 2. Inwentarz może być spisany bądź przez małżonka, który sprawuje władzę rodzicielską, bądź na jego żądanie przez organ, powołany do spisywania inwentarza w postępowaniu spadkowym.

Art. 53. § 1. Rodzice nie sprawują zarządu ani nie pobierają pożytków, jeżeli prawa te zostały wyłączone przez osobę, od której dziecko otrzymało majątek.

§ 2. Rodzice nie mają prawa pobierania pożytków z odziedziczonego przez dziecko majątku, jeżeli dopuścili się czynu, który pociągałby za sobą niegodność dziedziczenia, gdyby byli powołani do tego spadku.

Art. 54. § 1. W razie odebrania władzy rodzicielskiej, rodzice tracą też prawo do pobierania pożytków z majątku dziecka.

§ 2. Pozbawienie rodziców prawa do pobierania pożytków nie może nastąpić bez równoczesnego pozbawienia ich władzy rodzicielskiej.

Art. 55. § 1. Po ustaniu zarządu rodzice mają obowiązek oddać dziecku, względnie jego przedstawicielowi ustawowemu, majątek dziecka z równoczesnym złożeniem obrachunku co do

substancji, jak również co do dochodów, o ile rodzicom nie służyło prawo do pobierania pożytków.

§ 2. Rodzice odpowiadają za szkodę wyrządzoną w majątku dziecka przez nienależyte wykonywanie władzy rodzicielskiej. Odpowiedzialność ta przedawnia się z upływem lat trzech od uzyskania przez dziecko pełnoletności.

Art. 56. § 1. Rodzice, którym służyło prawo pobierania pożytków z majątku dziecka, nie mogą żądać zwrotu wartości nakładów, chyba że one przekraczają zakres prawidłowej gospodarki i poczynione zostały z innych funduszków niż dochody z majątku dziecka.

§ 2. W tym przypadku stosuje się przepisy o prowadzeniu cudzych spraw bez zlecenia. Rodzice mogą jednak zabrać nakłady z powrotem, przywracając rzecz do stanu poprzedniego.

Art. 57. W razie upoważnienia dziecka przez rodziców do założenia i prowadzenia własnego gospodarstwa lub przedsiębiorstwa, dziecko zarządza majątkiem, danym mu w powyższym celu, i pobiera z niego pożytki.

Art. 58. Przepisy o użytkowaniu stosuje się odpowiednio do prawa pobierania pożytków przez rodziców.

Oddział 5.

Ograniczenie, zawieszenie i odebranie władzy rodzicielskiej.

Art. 59. § 1. Jeżeli rodzice przy wykonywaniu władzy rodzicielskiej dopuszczają się zaniedbań lub czynów, które zagrażają poważnie dobru dziecka, państwowa władza opiekuńcza może wydać zarządzenia konieczne w celu usunięcia tych uchybień.

§ 2. Gdy dobro dziecka jest trwale zagrożone, państwowa władza opiekuńcza może powierzyć dziecko innej osobie, albo umieścić je w odpowiednim zakładzie.

Art. 60. Władza rodzicielska ojca lub matki ulega zawieszeniu, jeżeli przez czas dłuższy doznają przeszkód w jej wykonywaniu. O zawieszeniu i ustaniu zawieszenia orzeka państwowa władza opiekuńcza.

Art. 61. § 1. Sąd okręgowy na wniosek państwowej władzy opiekuńczej odbierze rodzicom lub jednemu z nich władzę rodzicielską, jeżeli nie są w stanie jej wykonywać oraz gdy dopuszczają się takich nadużyć lub zaniedbań, które nie pozwalają na dalsze pozostawienie w ich rękach władzy rodzicielskiej, a nadto w przypadku, gdy sprawujący władzę rodzicielską wstąpił w związek małżeński, jeżeli szczególne okoliczności wymagają odebrania władzy rodzicielskiej.

§ 2. Odebranie władzy rodzicielskiej dotyczy jedynie dzieci, wymienionych w postanowieniu sądu.

§ 3. Sąd orzeka również o przywróceniu władzy rodzicielskiej na wniosek państwowej władzy opiekuńczej lub którejkolwiek z rodziców.

Art. 62. W przypadkach zawieszenia lub odebrania władzy rodzicielskiej obojgu rodzicom, albo gdy oboje rodzice utracili zdolność do działań prawnych, państwowa władza opiekuńcza ustanowi dla dziecka opiekuna.

Art. 63. Przez zawieszenie lub odebranie władzy rodzicielskiej nie ustaje obowiązek rodziców do ponoszenia kosztów utrzymania i wychowania dzieci.

Art. 64. § 1. W razie naruszenia przez rodziców swych obowiązków w stosunku do majątku dziecka, państwowa władza opiekuńcza wyda zarządzenia konieczne do ochrony tego majątku.

§ 2. W szczególności państwowa władza opiekuńcza może postanowić, że rodzice będą podlegali tym samym przepisom, jakim podlega opiekun w zakresie spraw majątkowych dziecka, a nawet może odebrać rodzicom prawo zarządu majątkiem dziecka, w całości lub częściowo, i ustanowić zarządcę z prawami kuratora.

Art. 65. § 1. Jeżeli matka sama sprawuje władzę rodzicielską, państwowa władza opiekuńcza ustanowi dla niej doradcę do pomocy przy wykonywaniu władzy nad dzieckiem. Ustanowienie doradcy nastąpi, jeżeli zażądał tego ojciec w rozporządzeniu ostatniej woli, albo jeżeli wnosi o to matka, a nawet z urzędu, gdy wymaga tego dobro dziecka.

§ 2. Państwowa władza opiekuńcza nie jest związana wskazówkami ojca lub matki co do osoby doradcy.

Art. 66. § 1. Doradca obowiązany jest czuwać nad dobrem dziecka, udzielać matce pomocy w sprawowaniu władzy rodzicielskiej oraz zawiadamiać władzę o faktach, które wymagają jej interwencji.

§ 2. Państwowa władza opiekuńcza może ograniczyć funkcje doradcy do spraw poszczególnych albo do pewnego zakresu spraw.

DZIAŁ II.

DZIECI POZAMAŁŻEŃSKIE.

R o z d z i a ł I.

Uznanie przez ojca.

Art. 67. § 1. Ojciec może uznać za swoje dziecko urodzone poza małżeństwem.

§ 2. Uznanie dokonywa się w formie aktu, zeznanego przed państwową władzą opiekuńczą, urzędnikiem stanu cywilnego lub notariuszem, bądź też w rozporządzeniu ostatecznej woli.

Art. 68. § 1. Zarówno matka jak i dziecko mogą wnieść sprzeciw w ciągu sześciu miesięcy od uzyskania wiadomości o uznaniu do państwowej władzy opiekuńczej. Osoby trzecie mogą w powyższym terminie zaskarżyć uznanie drogą powództwa, jeżeli mają w tym interes prawny.

§ 2. Jeżeli dziecko uznał małoletni lub ubezwłasnowolniony częściowo, prawo sprzeciwu służy także ustawowemu przedstawicielowi małoletniego i doradcy ubezwłasnowolnionego.

Art. 69. § 1. Państwowa władza opiekuńcza uwzględni sprzeciw, jeżeli się okaże, że uznający nie jest ojcem dziecka, albo gdy uznanie przyniosłoby dziecku szkodę.

§ 2. Uwzględniając sprzeciw, państwowa władza opiekuńcza zawiadomi urzędnika stanu cywilnego o pozbawieniu uznania mocy prawnej.

Art. 70. § 1. W razie odrzucenia albo oddalenia sprzeciwu, matka lub dziecko mogą wytoczyć powództwo z żądaniem odjęcia uznaniu mocy prawnej.

§ 2. Dziecku służy prawo wytoczenia powództwa nawet w razie niewniesienia sprzeciwu.

§ 3. Termin do wytoczenia powództwa wynosi dla matki sześć miesięcy od daty doręczenia jej orzeczenia państwowej władzy opiekuńczej, dla dziecka zaś sześć miesięcy od uzyskania pełnoletności, a gdyby o uznaniu dowiedziało się później, sześć miesięcy od uzyskania wiadomości o uznaniu albo o oddaleniu lub odrzuceniu sprzeciwu.

R o z d z i a ł II.

Poszukiwanie ojcostwa.

Art. 71. § 1. Zarówno matka jak dziecko mogą żądać ustalenia ojcostwa w drodze powództwa.

§ 2. Pozew wnosi się przeciwko ojcu lub jego spadkobiercom.

§ 3. Powództwo przedawnia się z upływem lat trzech od urodzenia się dziecka. Jednak jeżeli dziecko nie miało przedstawiciela, termin przedawnienia przeciwko dziecku nie może się skończyć wcześniej niż po upływie dwóch lat od chwili, gdy ustanowiono przedstawiciela, albo gdy ustała przyczyna jego ustanowienia.

Art. 72. § 1. Za ojca dziecka uchodzi ten, kto obcował z jego matką w czasie od trzechsetnego do dwieście dziesiątego dnia przed urodzeniem się dziecka.

§ 2. Domniemanie to może być obalone dowodem na fakty, budzące poważne wątpliwości co do ojcostwa pozwanego.

Art. 73. § 1. Okoliczność, że matka w okresie poczęcia obcowała z innym jeszcze mężczyzną, nie stoi na przeszkodzie ustaleniu ojcostwa.

§ 2. Sąd oceni w miarę wyników postępowania procesowego, czy pozwanego należy uważać za ojca dziecka.

Art. 74. § 1. Jeżeli dziecko urodziło się w okresie, uzasadniającym domniemanie jego urodzenia z małżeństwa, powództwo o ojcostwo może być wytoczone dopiero wtedy, gdy sąd uznał dziecko za urodzone poza małżeństwem.

§ 2. Od tej chwili liczy się trzechletni termin przedawnienia.

Art. 75. Jeżeli dziecko pozostaje na utrzymaniu gminy, organa opieki społecznej mogą wytoczyć powództwo o ojcostwo dziecka, chyba że to już zrobiła matka lub przedstawiciel ustawowy dziecka.

R o z d z i a ł III.

Stanowisko prawne dzieci pozamałżeńskich.

Art. 76. § 1. Dziecko pozamałżeńskie ma prawa, wypływające z pokrewieństwa w stosunku do matki i jej rodziny.

§ 2. W razie dobrowolnego uznania dziecka przez ojca albo prawomocnego ustalenia ojcostwa, dziecko uzyskuje prawa, wypływające z pokrewieństwa, także w stosunku do ojca.

Art. 77. § 1. Dziecko pozamałżeńskie nosi nazwisko rodowe matki.

§ 2. Ojciec, sprawujący władzę rodzicielską, może przez oświadczenie wobec państwowej władzy opiekuńczej i za jej zgodą nadać dziecku swoje nazwisko.

Art. 78. § 1. Mąż matki może za jej zezwoleniem nadać pozamałżeńskiemu jej dziecku swoje nazwisko przez oświadczenie, zarejestrowane w urzędzie stanu cywilnego.

§ 2. W razie małoletności dziecka potrzeba również zezwolenia jego przedstawiciela ustawowego. Dziecko pełnoletnie samo wyraża swą zgodę.

§ 3. Nadanie nie jest dopuszczalne, jeżeli już ojciec dziecka, sprawujący władzę rodzicielską, nadał mu prawnie swoje nazwisko.

Art. 79. § 1. Ojciec dziecka ma obowiązek pokrycia kosztów położu i porodu oraz kosztów trzechmiesięcznego utrzymania matki. W przypadkach szczególnych może być orzeczony obowiązek utrzymania przez dalszy okres czasu.

§ 2. Sąd może nadto przyznać matce inne wydatki konieczne, spowodowane ciążą i porodem.

§ 3. Roszczenia te służą matce nawet gdyby dziecko urodziło się nieżywe i przedawniają się z upływem lat trzech od urodzenia się dziecka.

Art. 80. W razie przyrzeczenia małżeństwa może być matce przyznana, oprócz powyższych kosztów, stosowna suma pieniężna jako zadośćuczynienie za krzywdę moralną.

Art. 81. § 1. Obowiązek ponoszenia kosztów utrzymania i wychowania dziecka ciąży na obojgu rodzicach.

§ 2. Wysokość tych kosztów oznacza się według stanowiska społecznego tego z rodziców, pod którego władzą dziecko pozostaje.

§ 3. Udział rodziców w ponoszeniu kosztów oznacza się stosownie do stanu majątkowego każdego z nich.

Art. 82. § 1. Obowiązek ponoszenia kosztów trwa aż do uzyskania przez dziecko możliwości samodzielnego zarobkowania, nie dłużej jednak niż do ukończenia przez nie lat osiemnastu, chyba że dziecko ze względu na zdrowie albo przygotowanie do zawodu nie uzyskało jeszcze możliwości samodzielnego utrzymania się.

§ 2. Jeżeli dziecko ma swój majątek lub zarabia własną pracą, wówczas obciążenie rodziców zmniejsza się odpowiednio.

§ 3. W drodze umowy nie mogą być naruszone prawa dziecka do kosztów utrzymania i wychowania. Zrzeczenie się tych praw jest niedopuszczalne.

Art. 83. § 1. Jeżeli jedno z rodziców nie spełnia swego świadczenia, drugie winno je wypełnić w granicach swej możliwości z zastrzeżeniem regresu.

§ 2. Osoba, która poniosła koszty utrzymania i wychowania dziecka, wstępuje w jego prawa w miarę poniesionych nakładów.

Art. 84. Wierzytelności z zaległych świadczeń okresowych z tytułu kosztów utrzymania i wychowania, nie wyłączając roszczeń regresowych, ulegają przedawnieniu dwuletniemu;

ustalone zaś wyrokiem lub ugodą sądową ulegają pięcioletniemu przedawnieniu.

Art. 85. § 1. Roszczenia dziecka do ojca o koszty utrzymania i wychowania nie gasną wskutek śmierci ojca.

§ 2. Spadkobiercy są wolni od ponoszenia tych kosztów, jeżeli dziecko otrzymało przynajmniej część obowiązkową (zachówek), jakaby mu przypadła, gdyby było dzieckiem z małżeństwa.

§ 3. Jeżeli są jeszcze inne dzieci pozamałżeńskie, część obowiązkową oblicza się tak, jak gdyby one wszystkie były dziećmi z małżeństwa.

Art. 86. § 1. Sąd może przed urodzeniem się dziecka wydać zarządzenie tymczasowe, aby osoba, której ojcostwo zostało uwiarogodnione, natychmiast po urodzeniu się dziecka zapłaciła do rąk matki lub opiekuna koszty utrzymania dziecka za pierwsze trzy miesiące.

§ 2. Na zarządzenie sądu kwota ta powinna być jeszcze przed urodzeniem się dziecka złożona do depozytu sądowego.

§ 3. To samo dotyczy należnych matce kosztów połoгу i porodu oraz z tym związanych kosztów jej utrzymania.

Art. 87. § 1. Władzę rodzicielską nad dzieckiem pozamałżeńskim sprawuje matka. Jeżeli jednak ojciec uznał dziecko i ono przy nim się wychowuje, wówczas władza rodzicielska należy do ojca.

§ 2. Przepisy o władzy rodzicielskiej nad dziećmi z małżeństwa mają odpowiednie zastosowanie.

Art. 88. Dziecko pozamałżeńskie wychowuje się w religii tego z rodziców, które sprawuje władzę rodzicielską, a jeżeli żadne z nich nie sprawuje tej władzy — w religii matki.

DZIAŁ III.

DZIECI OPUSZCZONE.

Art. 89. § 1. Organa opieki społecznej samorządowej czuwają z urzędu nad dziećmi nieznanego pochodzenia lub opuszczonymi przez rodziców.

§ 2. Organa opieki społecznej są upoważnione z ustawy do poszukiwania rodziców dziecka i do zwrócenia się w tym celu o pomoc władz państwowych. One też mają podjąć starania o ustanowienie opieki nad dzieckiem.

§ 3. Organa opieki społecznej mają obowiązek zawiadomiania państwowej władzy opiekuńczej o każdym wypadku, który doszedł do ich wiadomości, a który wymaga jej interwencji.

DZIAŁ IV.

PRZYSPOSOBIENIE.

Art. 90. Przynosić cudze dziecko może osoba z pełną zdolnością do działań prawnych, która ukończyła lat czterdzieści i nie ma zstępnych, urodzonych z małżeństwa. Przynosić musi być przynajmniej o piętnaście lat starszy od przynosić.

Art. 91. § 1. Ojciec lub matka mogą, nawet w braku warunków powyższych, przynosić swoje dziecko pozamałżeńskie, jeżeli nie są ubezwłasnowolnieni całkowicie.

§ 2. Jeżeli przynosić jest małoletni, wówczas oprócz zgody jego przedstawiciela ustawowego, wymagane jest zezwolenie państwowej władzy opiekuńczej.

§ 3. Osoba ubezwłasnowolniona częściowo może przynosić własne dziecko pozamałżeńskie za zgodą swego doradcy.

Art. 92. § 1. Do przynosić wymagane jest zgodne oświadczenie stron przed notariuszem i zatwierdzenie aktu przez sąd. Strony związane są od chwili zawarcia aktu.

§ 2. W imieniu małoletniego, który ma być przynosić, składa oświadczenie jego przedstawiciel ustawowy; jednak małoletni, który ukończył lat czternaście, ma również sam złożyć oświadczenie. Za całkowicie ubezwłasnowolnionego działa jego przedstawiciel ustawowy; częściowo ubezwłasnowolniony składa sam oświadczenie za zgodą doradcy.

§ 3. Przedstawiciel ustawowy małoletniego musi uzyskać zezwolenie państwowej władzy opiekuńczej na spisanie aktu przed notariuszem.

Art. 93. § 1. Przynosiący małżonek powinien uzyskać zgodę swego współmałżonka. Małżonkowie mogą przysposobić wspólnie.

§ 2. Również przysposobiony powinien uzyskać zgodę swego współmałżonka.

Zgody współmałżonka nie wymaga się, jeżeli nie jest on w możności wypowiedzenia swego oświadczenia, albo gdy jest rozłączony sądownie.

Art. 94. § 1. Sąd zatwierdzi akt przysposobienia, jeżeli zachowano warunki ustawowe.

§ 2. W razie zatwierdzenia przysposobienie ma moc prawną od chwili zawarcia aktu.

§ 3. Skuteczności aktu przysposobienia nie tamuje śmierć przynosiącego przed zatwierdzeniem. Jeżeli przedtem umrze przysposobiony, zatwierdzenie nastąpić nie może.

Art. 95. Poza przysposobieniem wspólnym przez małżonków, można być przysposobionym tylko przez jedną osobę.

Art. 96. § 1. Przez przysposobienie uzyskuje przysposobiony wraz z żoną i małoletnimi dziećmi nazwisko przynosiącego i prawo dziedziczenia po nim. Nazwisko przynosiącego dodaje się do nazwiska przysposobionego, jeżeli jest odmienne. Gdy jednak przysposobione jest dziecko pozamażeńskie, zmienia się jego nazwisko na nazwisko przynosiącego.

§ 2. W razie przysposobienia mężatki lub wdowy, do jej nazwiska rodowego dodaje się nazwisko przynosiącego; nie wpływa to jednak na jej nazwisko mężowskie. Jeżeli przynosiaczem mężatka lub wdowa, przysposobiony uzyska jej nazwisko rodowe.

§ 3. Przynosiący nie przestaje być członkiem swojej rodziny, jednak prawa i obowiązki rodzicielskie przechodzą z jego rodziców na przynosiącego.

Art. 97. § 1. Stosunek przysposobienia można rozwiązać zgodnie przy odpowiednim zastosowaniu przepisów wyma-

ganych do jego zawiązania, a mianowicie: o formie aktu, o zdolności do działań prawnych i zezwoleniu współmałżonka, o zatwierdzeniu aktu przez sąd i związaniu nim stron. Śmierć kórkolwiek ze stron nie tamuje zatwierdzenia aktu rozwiązania.

§ 2. Zarówno przysposabiający jak przysposobiony mogą żądać w drodze procesu cywilnego rozwiązania stosunku przysposobienia z wyjątkowo ważnych powodów.

§ 3. W razie zatwierdzenia przez sąd, rozwiązanie ma moc prawną od chwili zawarcia aktu rozwiązania, w razie zaś rozwiązania wyrokiem sądowym — od daty doręczenia pozwu.

DZIAŁ V.

POKREWIEŃSTWO I POWINOWACTWO.

R o z d z i a ł I.

Linie i stopnie.

Art. 98. § 1. Krewnymi w linii prostej są osoby, z których jedna od drugiej pochodzi. Krewnymi w linii bocznej są osoby, które pochodzą od wspólnego przodka, nie będąc z sobą spokrewnione w linii prostej.

§ 2. Stopień pokrewieństwa oznacza się według liczby urodzeń, wskutek których powstało pokrewieństwo.

Art. 99. § 1. Krewni jednego z małżonków są powinowatymi jego współmałżonka w linii i w stopniu pokrewieństwa.

§ 2. Ustanie związku małżeńskiego nie przerywa powinowactwa.

R o z d z i a ł II.

Obowiązek alimentarny.

Art. 100. § 1. Krewni wstępn i zstępni obowiązani są dostarczać sobie nawzajem w razie niedostatku niezbędnych środków utrzymania. Również na rodzeństwie rodzonym ciąży ten obowiązek, jeżeli jego wykonanie nie spowoduje dla zobowiązanego i jego rodziny nadmiernego uszczerbku.

§ 2. Obowiązek zstępnych jest bliższy niż wstępnych; obowiązek rodzeństwa jest dalszy niż obowiązek wstępnych. Na krewnych, bliższych stopniem, ciąży obowiązek przed dalszymi, a spokrewnieni w równym stopniu przyczyniać się mają w miarę ich stanu majątkowego.

Art. 101. § 1. Środki powyższe dostarczane być powinny w odpowiednim stosunku do potrzeb osoby uprawnionej i do stanu majątkowego osób zobowiązanych.

§ 2. Świadczenia ulegają obniżeniu, jeżeli potrzebujący ze względu na swe postępowanie nie zasługuje na pomoc.

§ 3. W razie niemożności przyczynienia się odpowiednią kwotą pieniężną, sąd może orzec, że zobowiązany dostarczać będzie uprawnionemu środków utrzymania w naturze lub że przyjmie go do siebie na mieszkanie i utrzymanie.

DZIAŁ VI.

MAJĄTEK RODZINNY.

R o z d z i a ł I.

Wspólnota rodzinna.

Art. 102. § 1. Gospodarstwo rolne może być w drodze umowy poddane wspólnocie rodzinnej, jeżeli należy do krewnych w linii prostej, rodzeństwa i jego zstępnych, wreszcie do małżonków wszystkich tych osób, pozostających we wspólności rodzinnej.

§ 2. Wspólnota rodzinna może być ustanowiona na czas oznaczony lub nieoznaczony. Przez gospodarstwo rolne rozumieć należy również gospodarstwo leśne, ogrodowe, hodowlane, rybne, łowieckie i pszczelarskie.

§ 3. Członkowie wspólnoty obowiązani są do wspólnej działalności gospodarczej, o ile umowa nie stanowi inaczej.

Art. 103. § 1. W braku odmiennych postanowień umownych, członkowie wspólnoty mają równe prawa i obowiązki.

§ 2. Członek wspólnoty nie może w czasie jej trwania żądać podziału wspólnego majątku ani rozporządzać swym udziałem.

Art. 104. Członkowie wspólnoty mogą spośród siebie ustanowić kierownika za wspólną zgodą. Ma on prawo i obowiązek prowadzenia gospodarczej działalności wspólnoty i jest w braku odmiennej umowy jej przedstawicielem w granicach zwykłego zarządu.

Art. 105. Majątek, poddany wspólnocie rodzinnej, jest wspólną własnością jej członków.

Art. 106. Wspólnota ustaje:

1) z przyczyn, przewidzianych w umowie o jej ustanowienie,

2) za zgodą wszystkich jej członków,

3) z ważnych przyczyn na podstawie wyroku sądowego.

Art. 107. § 1. Wspólnota, ustanowiona na czas nieoznaczony, ustaje wskutek wypowiedzenia przez jej członka na pół roku naprzód.

§ 2. Wierzyciel członka wspólnoty może dokonać wypowiedzenia nawet wówczas, gdy wspólnotę ustanowiono na czas oznaczony, jeżeli ma tytuł prawomocny, na którego podstawie uzyskał zajęcie praw członka na wypadek ustania wspólnoty, i jeżeli w ciągu ostatniego półrocza egzekucja przeciw członkowi nie dała wyniku.

Art. 108. Wspólnota ustaje również w razie ogłoszenia upadłości jej członka.

Art. 109. W razie wypowiedzenia lub upadłości pozostali członkowie mogą utrzymać wspólnotę nadal, wypłacając wartość udziału członka.

Art. 110. W razie śmierci członka wspólnoty, spadkobiercy do niej nie należący mają prawo tylko do spłaty wartości udziału spadkodawcy, mogą jednak wstąpić do wspólnoty za zgodą jej członków, wyrażoną po śmierci spadkodawcy.

Art. 111. § 1. W razie ustania wspólnoty, majątek jej dzieli się — w braku odmiennej umowy — między członków w częściach, odpowiadających ich wkładom.

§ 2. W razie spłaty członka, stan i wartość majątku wspólnoty oblicza się według daty zdarzenia, które jest podstawą spłaty.

Art. 112. Ustanowienie i ustanie wspólnoty, nie mniej zmiany w jej składzie, powinny być ujawnione w księgach wieczystych (gruntowych) nieruchomości, poddanych wspólnocie.

R o z d z i a ł II.

O s i e d l e r o d z i n n e.

Art. 113. § 1. Gospodarstwo rolne lub dom mieszkalny z przynależnościami mogą być uznane za osiedle rodzinne, jeżeli nie przekraczają rozmiarów, potrzebnych na utrzymanie lub pomieszczenie rodziny właściciela osiedla.

§ 2. Uznanie za osiedle może nastąpić tylko wówczas, gdy właściciel sam lub z rodziną gospodaruje na gruncie lub używa domu mieszkalnego.

Art. 114. § 1. Utworzenie osiedla zależy od zgody wierzycieli hipotecznych.

§ 2. Inne osoby, mające prawa na nieruchomości, któreby utworzenie osiedla przeszkadzało w wykonywaniu tych praw, tudzież wierzyciele osobiści właściciela mogą się sprzeciwić utworzeniu osiedla w terminie, zakreślonym w obwieszczeniu o zamiarze jego utworzenia. Termin ten nie może być krótszy od trzech miesięcy.

Art. 115. § 1. Na wniosek właściciela sąd grodzki miejsca położenia nieruchomości po zbadaniu, czy uczyniono zadość warunkom ustawowym, wyda postanowienie w sprawie utworzenia osiedla. Wniosek rozpoznaje sąd w trybie postępowania niespornego.

§ 2. Niezależnie od obwieszczenia publicznego w urzędzie gminnym, o zgłoszeniu wniosku należy zawiadomić osobno wierzycieli hipotecznych.

§ 3. Właściciel obowiązany jest zawiadomić swych wierzycieli osobistych o zgłoszeniu wniosku.

Art. 116. § 1. Utworzenie osiedla wpisuje się z urzędu do księgi wieczystej (gruntowej).

§ 2. Od tej chwili nie można nieruchomości obciążać hipotekami ani zbywać, wydzierżawiać lub wynajmować. Sąd może pozwolić na przejściowe wyjątki co do najmu lub dzierżawy.

§ 3. Na nieruchomości, wchodzącej w skład osiedla, nie można prowadzić egzekucji z wyjątkiem zarządu przymusowego.

Art. 117. Utworzenie osiedla nie może szkodzić prawom wierzyciela, który wskutek podstępnego działania nie miał wiadomości o toczącym się postępowaniu.

Art. 118. W razie upadłości właściciela, osiedle nie wchodzi w skład masy upadłości. Można jednak ustanowić zarząd przymusowy nieruchomości osiedla na czas postępowania upadłościowego.

Art. 119. § 1. Z chwilą śmierci właściciela nieruchomość traci charakter osiedla.

§ 2. Utrzymania osiedla mogą żądać zgodnie spadkobiercy, będący krewnymi właściciela w linii prostej, jego rodzeństwem lub współmałżonkiem, jeżeli gospodarują na gruncie osiedla lub używają domu mieszkalnego, a nie ma innych spadkobierców.

Art. 120. Na żądanie małoletnich spadkobierców zstępnych, osiedle będzie utrzymane do czasu pełnoletności najmłodszego z nich, chociażby inni spadkobiercy sprzeciwili się temu. Innym spadkobiercom sąd może przyznać odpowiedni udział w dochodach, jeżeli nie korzystają z osiedla.

Art. 121. Wnioski z artykułów poprzedzających muszą być zgłoszone w ciągu sześciu miesięcy od chwili śmierci właściciela osiedla. Sąd grodzki wyda postanowienie w sprawie utrzymania osiedla.

Art. 122. Postanowienia sądowe w sprawie utworzenia lub utrzymania nadal osiedla nie mogą być zaskarżane w toku instancji.

Art. 123. § 1. Właściciel może za życia odjąć nieruchomości charakter osiedla.

§ 2. Musi on w tym celu postawić wniosek do sądu grodzkiego, który orzeka w trybie postępowania niespornego. Sąd odmówi wnioskowi, jeżeli zniesienie osiedla połączone jest z oczywistą szkodą współmałżonka lub małoletnich dzieci właściciela.

§ 3. Na postanowienie sądu służy zażalenie do sądu okręgowego, który orzeka ostatecznie. Po prawomocności postanowienia, znoszącego osiedle, sąd zarządzi wykreślenie wpisu osiedla z księgi wieczystej (gruntowej).

II.

PROJEKT

PRZEPISÓW O URZĘDZIE OPIEKUŃCZYM.

Art. 1. Urzędy opiekuńcze jako państwowa władza opiekuńcza są w zakresie, przewidzianym w ustawie, właściwe w sprawach ze stosunku między rodzicami a dziećmi oraz w sprawach opieki i kurateli nad małoletnimi i ubezwłasnowolnionymi.

Art. 2. § 1. Urzędy opiekuńcze tworzy się we wszystkich miejscowościach, w których znajduje się siedziba sądu grodzkiego.

§ 2. Minister Sprawiedliwości może również tworzyć urzędy opiekuńcze w innych miejscowościach. Może on także tworzyć urzędy opiekuńcze przy sądach grodzkich.

§ 3. Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości oznacza okręg urzędu opiekuńczego.

Art. 3. O ile prawo niniejsze nie zawiera postanowień odmiennych, do ustroju i administracji urzędów opiekuńczych, tudzież do nadzoru nad nimi, stosuje się odpowiednio przepisy, dotyczące sądów grodzkich.

Art. 4. W skład urzędu opiekuńczego wchodzi:

- 1) sędzia lub kilku sędziów opiekuńczych, z których jeden jest kierownikiem urzędu,
- 2) radcowie opiekuńczy.

W urzędzie czynni są również urzędnicy sekretariatu i in-
ni funkcjonariusze.

Art. 5. § 1. Sędziów opiekuńczych powołuje Minister
Sprawiedliwości spośród sędziów sądów powszechnych za ich
zgoda. Kierownika urzędu mianuje Minister Sprawiedliwości.

§ 2. Jeżeli urząd opiekuńczy utworzony jest przy sądzie
grodzkim, pełnienie czynności sędziego opiekuńczego należy do
sędziów tegoż sądu, wyznaczonych przez Ministra Sprawiedli-
wości. Kierownikiem urzędu opiekuńczego jest sędzia, sprawu-
jący kierownictwo sądu grodzkiego.

§ 3. Sędziowie opiekuńczy przy sądzie grodzkim podle-
gają pod względem służbowym sędziemu, sprawującemu kie-
rownictwo tego sądu.

Art. 6. § 1. Radców opiekuńczych mianuje na okres
trzechletni prezes sądu apelacyjnego z list, przedstawionych
przez zarządy gmin, w których znajduje się siedziba urzędu opie-
kuńczego.

§ 2. Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości, wydane
w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych, określi spo-
sób układania i termin przedstawiania list.

Art. 7. § 1. Radcą opiekuńczym może być obywatel
polski, który ukończył lat trzydzieści, korzysta w pełni z praw
publicznych i cywilnych, jest nieskazitelnego charakteru, włada
językiem polskim w słowie i piśmie i daje ze względu na dotych-
czasową działalność dostateczną rękojmię, iż będzie spełniał na-
leżycie obowiązki radcy opiekuńczego.

§ 2. Nie może być radcą opiekuńczym:

1) funkcjonariusz państwowy i samorządowy w służbie
czynnej,

2) wojskowy w służbie czynnej,

3) duchowny i zakonnik,

4) poseł na Sejm i senator Rzeczypospolitej.

Art. 8. Można zwolnić się ze stanowiska radcy opiekuń-
czego po osiągnięciu sześćdziesięciu pięciu lat życia, jako też
z powodu choroby lub ułomności, utrudniających sprawowanie

urzędu, albo z innej ważnej przyczyny. O zwolnieniu orzeka prezes sądu apelacyjnego.

Art. 9. Radca opiekuńczy, obejmując stanowisko, składa przed kierownikiem urzędu opiekuńczego przyrzeczenie treści następującej: „Przyrzekam, że na powierzonym mi urzędzie radcy opiekuńczego będę sumiennie i gorliwie spełniał powierzone mi obowiązki, poświęcając im swą wiedzę i doświadczenie oraz stosując się do przepisów prawa”.

Art. 10. § 1. Radca opiekuńczy w zakresie orzekania jest niezawisły na równi z sędzią.

§ 2. Radca opiekuńczy obowiązany jest dochować tajemnicy urzędowej.

Art. 11. Radca opiekuńczy pełni swe obowiązki bezpłatnie, może jednak żądać odszkodowania z tytułu utraconego zarobku i poniesionych kosztów podróży. Wysokość tych należności oznacza się według przepisów, wydanych w drodze rozporządzenia przez Ministra Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrem Skarbu.

Art. 12. § 1. Prezes sądu okręgowego może nałożyć na radcę opiekuńczego za opieszałość w pełnieniu czynności urzędowych grzywnę do pięćdziesięciu złotych oraz obowiązek poniesienia kosztów, spowodowanych opieszałością radcy opiekuńczego.

§ 2. Co do ściągania i użycia grzywien stosuje się przepisy o grzywnach w postępowaniu sądowym.

Art. 13. § 1. Na podstawie orzeczenia kolegium administracyjnego sądu okręgowego, prezes sądu apelacyjnego może pozbawić stanowiska radcę opiekuńczego, który dopuścił się przestępstwa lub poważnego naruszenia swych obowiązków.

§ 2. Na to postanowienie może radca opiekuńczy w terminie dwutygodniowym od daty doręczenia wnieść zażalenie do sądu apelacyjnego.

Art. 14. Prezes sądu okręgowego w porozumieniu z kierownikiem urzędu opiekuńczego wyznacza na okres roczny radców opiekuńczych, którzy mogą być powoływani do kolegium orzekającego. Wyznaczani powinni być w miarę możliwości rad-

cowie, mający wykształcenie przynajmniej w zakresie gimnazjum ogólno-kształcącego lub zawodowego albo innej szkoły równorzędnej.

Art. 15. § 1. Kolegium składa się z sędziego opiekuńczego jako przewodniczącego i z dwóch radców opiekuńczych.

§ 2. Orzeczenie w kolegium zapada większością głosów. Przewodniczący jednak, jeżeli wyraża zdanie odrębne, może wstrzymać wykonanie orzeczenia i przedstawić niezwłocznie sprawę sądowi okręgowemu celem rozstrzygnięcia.

Art. 16. § 1. Urząd opiekuńczy rozpoznaje kolegialnie sprawy:

1) o zezwolenie na czynności prawne, dotyczące małoletniego lub ubezwłasnowolnionego, dla których dokonania wymagane jest takie zezwolenie,

2) o zezwolenie na wytoczenie powództwa o zaprzeczenie przez dziecko małoletnie urodzenia z małżeństwa,

3) o zrównanie dziecka pozamałżeńskiego z dzieckiem z małżeństwa i powierzenie władzy rodzicielskiej nad dzieckiem zrównanym jednemu z rodziców,

4) o zawieszenie władzy rodzicielskiej, gdy ojciec lub matka z powodu przeszkód nie mogą jej sprawować,

5) o zgłoszenie wniosku do sądu o odebranie rodzicom władzy rodzicielskiej,

6) o ustanowienie z urzędu doradcy matce, która sama sprawuje władzę rodzicielską, oraz o określenie funkcji doradcy,

7) o uchylenie uznania dziecka pozamałżeńskiego, gdy od uznania wniesiony został sprzeciw,

8) o zezwolenie na przysposobienie przez małoletniego i na przysposobienie małoletniego oraz na rozwiązywanie stosunku przysposobienia.

§ 2. Urząd opiekuńczy również kolegialnie:

1) wydaje zarządzenia w celu usunięcia zagrożających dobru dziecka uchybień, których dopuszczają się rodzice przy wykonywaniu władzy rodzicielskiej,

2) wydaje zarządzenia, konieczne dla ochrony majątku dziecka,

3) orzeka o ograniczeniu rodziców w zarządzie majątkiem dziecka oraz o odebraniu im tego zarządu.

Art. 17. Inne sprawy, poza wymienionymi w artykule poprzedzającym, rozpoznaje urząd opiekuńczy w osobie jednego sędziego opiekuńczego bez udziału radców. W szczególności sędzia opiekuńczy:

1) wyznacza kuratora dla małoletniego do czynności prawnej z jego ustawowym przedstawicielem albo z osobą trzecią na rzecz przedstawiciela oraz do czynności, w której zachodzi sprzeczność interesów między małoletnimi,

2) wyznacza kuratora dla obrony urodzenia dziecka z małżeństwa,

3) wyznacza zarządcę majątku dziecka małoletniego, jeżeli rodzice nie mogą sprawować zarządu albo zarząd został im odebrany,

4) ustanawia i wyznacza opiekuna dziecka w razie zawieszenia lub odebrania rodzicom władzy rodzicielskiej oraz gdy oboje rodzice utracili zdolność do działań prawnych,

5) ustanawia i wyznacza doradcę w sprawowaniu władzy rodzicielskiej na żądanie matki, która sama sprawuje tę władzę, lub na żądanie, wyrażone w rozporządzeniu ostatniej woli ojca dziecka, tudzież wyznacza doradcę, gdy go ustanowiono z urzędu,

6) rozstrzyga o wniosku o upełnoletnienie,

7) wydaje polecenie wypłaty zarobku małoletniego rodzicom,

8) wydaje zarządzenia, aby sprawujący władzę rodzicielską złożył spis inwentarza majątku dziecka i zawiadamiał o zmianach w stanie tego majątku,

9) udziela zezwolenia na upoważnienie małoletniego do założenia własnego gospodarstwa lub przedsiębiorstwa,

10) spisuje akt uznania dziecka pozamałżeńskiego przez ojca oraz przyjmuje oświadczenie o nadaniu dziecku pozamałżeńskiemu nazwiska ojca.

Art. 18. Radcy opiekuńczemu może sędzia opiekuńczy lub kolegium orzekające zlecić wykonanie czynności przygotowawczych.

Art. 19. Zarządzenia administracyjne wydaje kierownik urzędu opiekuńczego. Do niego również należy podział czynności pomiędzy sędziów i radców opiekuńczych.

Art. 20. W postępowaniu przed urzędem opiekuńczym stosuje się odpowiednio przepisy o postępowaniu niespornym, o ile prawo niniejsze nie stanowi inaczej.

Art. 21. Radca opiekuńczy będzie wyłączony od udziału w sprawie, jeżeli zachodzą okoliczności, które mogą wywołać uzasadnioną wątpliwość co do jego bezstronności. O wyłączeniu rozstrzyga kierownik urzędu opiekuńczego.

Art. 22. § 1. W sprawach ze stosunku między rodzicami a dziećmi właściwy jest urząd opiekuńczy, w którego okręgu zamieszkują rodzice albo jedno z nich; w sprawach zaś opieki — urząd opiekuńczy, w którego okręgu ma zamieszkanie albo stale przebywa małoletni lub ubezwłasnowolniony.

§ 2. Gdy uzasadniona jest właściwość kilku urzędów opiekuńczych, właściwy jest urząd, który pierwszy wszczął postępowanie.

§ 3. Jeżeli nie można ustalić okoliczności, na podstawie których oznacza się właściwość miejscową urzędu opiekuńczego, postępowanie wszczynają urząd, w którego okręgu zaszło zdarzenie, wymagające działania władzy opiekuńczej.

Art. 23. Sprawa, wszczęta w niewłaściwym urzędzie opiekuńczym, przekazana będzie urzędowi właściwemu, jednak czynności już dokonane mogą być podstawą do dalszego postępowania.

Art. 24. W razie zmiany podstaw właściwości, sprawa może być przekazana urzędowi, który stał się właściwym.

Art. 25. Spory o właściwość między urzędami opiekuńczymi rozstrzyga ostatecznie sąd okręgowy, przełożony w toku instancji nad urzędem, który pierwszy orzekł o właściwości.

Art. 26. § 1. Urząd opiekuńczy działa na wniosek lub z urzędu.

§ 2. Radca opiekuńczy może zgłaszać urzędowi opiekuńczemu wnioski w przypadkach, w których wymagane jest zarządzenie lub orzeczenie urzędu.

Art. 27. § 1. Urząd opiekuńczy może przeprowadzać potrzebne dla sprawy dochodzenia, tudzież żądać pomocy od sądów i władz administracji państwowej.

§ 2. W zakresie postępowania dowodowego urząd opiekuńczy nie jest związany wnioskami i oświadczeniami osób interesowanych.

Art. 28. Urząd opiekuńczy ma prawo nakładać grzywny do pięćdziesięciu złotych na osoby, wezwane do przedstawienia dowodów lub udzielenia wyjaśnień, za nieusprawiedliwione nieprzybycie na wezwanie albo za nieuzasadnioną odmowę złożenia dowodu lub wyjaśnienia. Na postanowienie, którym nałożono grzywnę, służy zażalenie do sądu okręgowego w terminie dwutygodniowym od daty doręczenia postanowienia.

Art. 29. § 1. Postanowienie urzędu opiekuńczego z uzasadnieniem powinno być sporządzone na piśmie w ciągu tygodnia od daty ogłoszenia.

§ 2. Uzasadnienie na piśmie sporządza i podpisuje przewodniczący.

Art. 30. Postanowienie urzędu opiekuńczego jest natychmiast wykonalne. Urząd opiekuńczy może jednak wstrzymać wykonanie do czasu uprawomocnienia się postanowienia.

Art. 31. Wykonanie swych postanowień i zarządzeń urząd opiekuńczy w razie potrzeby zleca bądź komornikowi, bądź organom policji państwowej.

Art. 32. § 1. Na postanowienie urzędu opiekuńczego, z wyjątkiem postanowień przedstanowczych, służy zażalenie do sądu okręgowego w terminie dwutygodniowym od daty doręczenia postanowienia.

§ 2. Sąd okręgowy rozpoznaje zażalenie w składzie trzech sędziów.

Art. 33. Na postanowienie sądu okręgowego w sprawie o zrównanie dziecka pozamałżeńskiego z dzieckiem z małżeństwa oraz w sprawie sprzeciwu od uznania dziecka pozamałżeńskiego służy skarga kasacyjna do Sądu Najwyższego. W innych sprawach postanowienie sądu okręgowego jest ostateczne.

SPIS RZECZY.

	Art.	Str.
Przedmowa		3—5

I.

PROJEKT

PRAWA O STOSUNKACH RODZICÓW I DZIECI wraz z przepisami o zdolności do działań prawnych.

TYTUŁ I. Zdolność do działań prawnych	1—16	7—10
TYTUŁ II. Rodzice i dzieci	17—123	10—32
<i>Dział I.</i> Dzieci z małżeństwa	17—66	10—20
Rozdział I. Pochodzenie z małżeństwa	17—28	10—12
Rozdział II. Zrównanie z dziećmi z małżeństwa	29—33	13
Rozdział III. Stanowisko prawne dzieci z małżeństwa	34—66	13—20
Oddział 1. Przepisy ogólne	34—37	13—14
Oddział 2. Władza rodzicielska w ogólności	38—42	14—15
Oddział 3. Władza rodzicielska w stosunku do osoby dziecka	43—46	15
Oddział 4. Władza rodzicielska w stosunku do majątku dziecka	47—58	16—18
Oddział 5. Ograniczenie, zawieszenie i odebranie władzy rodzicielskiej	59—66	18—20

	Art.	Str.
<i>Dział II.</i> Dzieci pozamałżeńskie	67—88	20—24
Rozdział I. Uznanie przez ojca	67—70	20—21
Rozdział II. Poszukiwanie ojcostwa	71—75	21—22
Rozdział III. Stanowisko prawne dzieci pozamałżeńskich	76—88	22—24
<i>Dział III.</i> Dzieci opuszczone	89	24—25
<i>Dział IV.</i> Przyniesienie	90—97	25—27
<i>Dział V.</i> Pokrewieństwo i powinowactwo	98—101	27
Rozdział I. Linie i stopnie	98—99	27
Rozdział II. Obowiązek alimentarny	100—101	27—28
<i>Dział VI.</i> Majątek rodzinny	102—123	28—32
Rozdział I. Wspólnota rodzinna	102—112	28—30
Rozdział II. Osiedle rodzinne	113—123	30—32.

II.

PROJEKT PRZEPISÓW O URZĘDZIE OPIEKUN- CZYM	1— 33	33—40.
---	-------	--------

„Komisja Kodyfikacyjna” ukazuje się zeszytami w miarę nagromadzonego materiału.

Ogólnego zbioru Nr 94.

Wydawnictwo urzędowe Komisji Kodyfikacyjnej, Mokotowska 14.
Skład Główny: Kasa im. Mianowskiego, Pałac Słazica.

Drukarnia Państwowa, Warszawa, Miodowa 22, tel. 11-76-90.

Druk ukończono dnia 20 czerwca 1938.